

Miguel Martín

Intel·ligència emocional amb gent gran en un context d'educació formal

Resum

L'experiència educativa se situa en l'assignatura de Vida Social i Cultural (Seminari) i on s'incorporen metodologies de treball de l'exercici professional, amb la intenció d'unir les diverses fonts teòriques de les quals emana la pràctica professional amb la particular experiència vivencial. S'exposa una visió funcional de la intervenció emocional, fugint d'establir doctrina en un món tan desconegut com el de les emocions, que actualment estan tan de moda a la nostra societat.

Paraules clau

Contacte, Emoció, Emocional, Intervenció, Sensació

Inteligencia Emocional con mayores en un contexto de educación formal

La experiencia educativa se sitúa en la asignatura de Vida Social y Cultural (Seminario) y donde se incorporan metodologías de trabajo del ejercicio profesional, con la intención de unir las diversas fuentes teóricas de las que emana la práctica profesional con la particular experiencia vivencial. Se expone una visión funcional de la intervención emocional, huyendo de sentar doctrina en un mundo tan desconocido como el de las emociones, que actualmente están tan en boga en nuestra sociedad.

Palabras clave: Contacto, Emoción, Emocional, Intervención, Sensación

Emotional intelligence with elderly people in a formal education context

Educative experience resides within Social and Cultural Life subject (Seminar), where practice methodologies will also be used, in order to combine the different theoretical sources of professional practice with the particular lived experience. Emotional intervention is presented in a functional vision, in order to avoid making a statement about the unknown world of emotions, although nowadays they are in fashion in our society.

Keywords: Contact, Emotion, Emotional, Intervention, Feeling

Com citar aquest article:

Martín, M. (2012). "Intel·ligència emocional amb gent gran en un context d'educació formal". *Educació social. Revista d'Intervenció Socioeducativa*, 51, p.103 - p.117

▲ Introducció

Aquesta experiència educativa, a partir de l'educació formal, vol fer realitat el paradigma de l'envelliment actiu i respondre adequadament a la creixent demanda de proporcionar oportunitats d'aprenentatge al llarg de la vida. El nostre repte és crear contextos plurals i de qualitat en què les persones grans puguin créixer, optimitzar coneixements i habilitats, per afrontar millor la vida a mesura que compleixen anys. Per aconseguir-ho, els professionals de la gerontologia educativa han de realitzar contextos educatius, com el Programa Universitari per a Gent Gran (PUGG) de la Facultat d'Educació Social i Treball Social Pere Tarrés (URL) creat i dirigit pel professor Xavier Lorente.

L'experiència educativa se situa en l'assignatura de Vida Social i Cultural (Seminari) i on s'incorporen metodologies de treball de l'exercici professional, amb la intenció d'unir les diverses fonts teòriques de les quals emana la pràctica professional amb la particular experiència vivencial.

S'exposa una visió funcional de la *intervenció emocional*, fugint d'establir doctrina en un món tan desconegut com el de les emocions, que actualment estan tan de moda a la nostra societat.

Aspectes bàsics de la intervenció emocional

Abans d'entrar al camp de la intervenció cal enquadrar diversos aspectes amb l'objectiu de validar allò emocional com un servei de benestar que el nostre organisme executa constantment.

Cal partir de la base que l'ésser humà és l'únic animal que ha sortit de la cadena adaptativa natural, construint un món a part de la natura i configurant noves realitats que han demandat utilitzar l'intel·lecte per sobre de l'instint (d'acord amb una supervivència).

El resultat és la comoditat. Tot funciona sol, només cal seguir el que s'ha de fer i es viu bé (més o menys), però han anat apareixent trastorns com l'ansietat o la depressió, i disciplines tan sàvies com la Medicina s'obren de braços i assenyalen la ment com a causa.

En el nostre cervell hi ha una glàndula anomenada hipotàlem que és l'encarregada de mobilitzar energia davant qualsevol estímul intern o extern que requereixi accionar immediatament.

Cada cop més orientacions psicològiques assenyalen la necessitat d'associar-se no només amb l'intel·lecte sinó amb els moviments energètics que l'hipotàlem acciona, els quals, comunament, se'ls ha denominat sensacions i se solen situar al coll, al pit, al diafragma, a l'abdomen o al baix ventre.

Las sensacions

Les sensacions són respostes biològiques que succeeixen després de la interacció de l'individu davant tots aquells estímuls interns o externs que es produeixen en la vida diària i tenen la funció de focalitzar les necessitats mancades que l'organisme requereix satisfer instintivament, per al seu correcte equilibri orgànic.

La particularitat de les sensacions és que es produeixen en el moment present i, de per si, l'ésser humà contínuament s'enfoca en el passat, revisant totes aquelles vivències que van succeir, o en el futur, prevenint el que passarà.

Per a una adequada intervenció emocional cal reaprendre a situar-se en el moment present, en l'aquí i en l'ara, ja que és l'única via per localitzar les sensacions, a diferència del pensament que pot anar a qualsevol lloc en el temps i podem observar-lo.

Les sensacions són abstractes de per si, són moviments elèctrics que es produeixen dins del cos i solen ser incomprensibles per a la ment, per la seva velocitat, la seva invisibilitat i el seu volum.

Es detecten realitzant un canvi perceptiu: redirigint al cos la contínua atenció al pensament, amb l'objectiu de silenciar l'intel·lecte per amplificar el camp sensitiu. El motiu: si s'assoleix el camp sensitiu amb la racionalitat, els judicis i les comprensions acaben per dissoldre la genuïnitat de les sensacions.

Una via que facilita fer més conscient l'àrea corporal de l'organisme és la respiració. Pel fet d'estar en continu funcionament, amb el seu recorregut es poden localitzar diferents zones del cos: boca, coll, pit, diafragma i estómac. Fixar-se en la respiració facilita aturar el ritme del pensament i percebre el propi cos, més enllà de les idees.

Les emocions

Les emocions són les identificacions de les sensacions que es generen en l'hipotàlem. Les bàsiques són l'alegria, la tristesa, la por i l'enuig.

Per a una adequada salut psicològica cal processar-les amb la finalitat de descobrir la necessitat mancada que dissol l'emoció i retorna l'organisme a l'estat de repòs, que permet viure la tranquil·litat i la pau.

L'objectiu és combinar el camp sensitiu (emocional) amb el camp racional (intel·ligència), per desxifrar quina és la necessitat que requereix l'organisme per a regular-se. D'aquí la denominació d'Intel·ligència Emocional.

L'estructura de caràcter

Existeixen diferents mecanismes que impedeixen la consecució de les necessitats, per tal de preservar l'estat de comoditat. Els més importants tenen a veure amb l'estructura de caràcter.

S'ha acostumat a excloure les sensacions a través de totes aquelles informacions que incorporem des de petits sobre allò que es pot sentir i allò que no, el que ha portat l'ésser humà a viure limitat a com s'ha de viure.

Aquest és un punt fonamental en l'enquadrament de la Intel·ligència Emocional.

El psiquiatre Claudio Naranjo és una de les màximes referències en el camp de la Psicologia de la Personalitat, una eina que ha anat evolucionant generació rere generació, ha desglossat amb claredat la tipologia de caràcters que els éssers humans desenvolupen des dels cinc anys d'edat (Naranjo, 1994).

Les persones estem, per tant, limitades a experimentar la globalitat de les sensacions a causa dels condicionaments caracterials que van portar a viure situant-se més a l'intel·lecte (i en allò normatiu) i no tant en allò genuí (les sensacions).

El conflicte rau en haver estat tan fixats en allò que cal fer; per tant la majoria de persones es perd en trobar-se amb les sensacions i tot just naufraguen davant els moviments energètics que l'hipotàlem envia a l'organisme, pel fet que no són entenedores per a l'intel·lecte.

Els aspectes previs d'una bona salut emocional parteixen d'adonar-se de la pròpia estructura de caràcter, de la neurosi o l'Ego (paraula que a partir d'ara utilitzaré).

L'Ego és una reacció que l'ésser humà desenvolupa al voltant dels cinc anys d'edat, quan després d'haver viscut un vincle afectiu amb els seus progenitors/es es troba que més enllà d'ells –la seva font de seguretat– hi ha tot un entorn ampli i immens. Mirant-los, observa com actuen i aprèn a desenvolupar per imitació maneres d'interrelacionar-se amb l'entorn per sobreviure-hi.

No és cap secret que la societat es troba en un moment força delicat. El poder i el posseir han portat a configurar unes conductes adaptatives que tenen com a objectiu primordial acumular i tenir. Actualment hi ha un alt índex d'insatisfacció i neguit.

El Dr. Naranjo fa una clara referència al sistema educatiu com a lloc bàsic d'intervenció i dissolució de l'Ego per transformar la societat i advoca per desenvolupar polítiques educatives de suport a la genuïtat i l'autenticitat dels nens.

No obstant això, els adults tenim ja incorporada una estructura de caràcter que ens porta a executar automatismes sense necessitat de ser filtrats ni processats, ja que funcionen a través de la repetició. Cal, per tant, recuperar el tòpic del desaprendre allò après, per aprendre allò nou.

Un dels aspectes més importants per a una adequada intervenció emocional és que el mateix professional visqui una adequada salut emocional, integrant aquesta actitud a la seva vida diària. És impracticable intervenir a aquest nivell si el mateix intervingent no es troba alineat amb les seves pròpies emocions.

De fet, hi ha diversos corrents psicològics com la Gestalt o la Sistèmica que tenen com a requisit bàsic formatiu el treball personal, per tal que els seus alumnes aconseguixin comprendre i vivenciar en primera persona el resultat d'un adequat benestar emocional i, per tant, que estiguin totalment afinats davant la intervenció.

Les interrupcions emocionals

Ens trobem davant d'un procés que requereix temps d'aprenentatge en estudiar camps perceptius diferents als que ha estat enfocat l'ésser humà. Les principals interferències que ens trobem tenen a veure amb mecanismes neuròtics desenvolupats a partir de l'Ego, els quals són anomenats de la següent manera sota la teoria de la Gestalt: repressió, introjecció, deflexió, projecció, retroflexió i confluència (Zinker, 1996).

Tots aquests mecanismes es dirigeixen a bloquejar les sensacions, en benefici d'un suposat estat de felicitat ideal per la ment i sota creences preestablertes.

Zinker (1996) assenyalava en el cicle de l'experiència que aquests mecanismes trenquen l'experiència necessària perquè l'ésser humà entri en equilibri, en repòs i en tranquil·litat, objectiu del benestar emocional.

Comencem, en primer lloc, amb la repressió: és un mecanisme que directament talla la sensació.

El procés es genera amb la negació de voler viure la sensació que emergeix en aquest mateix instant. Imaginem per un moment que l'organisme genera una sensació a partir de detectar una informació necessària per assolir un estat d'equilibri i el benefactor la rebutja.

Com que és un moviment biològic, el fet de tallar, negar o reprimir una sensació produeix, per entendre-ho fàcilment, una mena de curtcircuit intern on l'energia produïda per l'hipotàlem es queda estancada en el cos provocant cert malestar, en haver estat desatesa.

És com anar en contra de la naturalesa biològica.

Si s'aconsegueix permetre (i no reprimir) el naixement de la sensació, acoïllint-la tal com és, s'inicia una nova fase anomenada presa de consciència (Zinker, 1996), etapa on es processa la informació identificant la sensació amb l'emoció corresponent: les bàsiques són l'alegria, la tristesa, l'enuig i la por.

És comú trobar-se en la nostra societat amb la creença que la felicitat és el desenvolupament de l'alegria. De fet la majoria de les persones vam ser educades així, focalitzant en aquesta emoció per aconseguir un estat perseguit i transitat a moments.

Per tant, s'han exclòs tant la tristesa, la por i l'enuig, en major o menor grau segons l'Ego de cadascú.

En primer lloc, cal reaprendre a viure les emocions, permetent vivenciar l'amplitud de les sensacions que les componen i desafiant tots aquells mandats interns que conviden a claudicar de l'intent, per posteriorment entrar en comoditat amb els moviments emocionals que sorgeixen constantment en el dia a dia.

La finalitat és construir i incorporar totes aquelles variables que presenta la vida en forma de sensacions i desfer els constructes mentals adreçats a consolidar el futur sense referències emocionals, acabant en les xarxes de la insatisfacció.

Aquests constructes mentals han estat denominats per Zinker (1996) introjecció.

És un mecanisme que té com a objectiu filtrar el lliure processament dels pensaments, sota creences emmagatzemades que van ser incorporades segons preceptes que es dirigeixen a una correcta adaptació social.

El desenvolupament de la Intel·ligència Emocional ve condicionat pel grau de llibertat en el moment d'observar les sensacions i d'identificar-los amb les emocions, ja que com més condicionaments existeixin, sota suposades maneres d'actuar, menys espai hi ha per processar realment el significat objectiu de la sensació.

Travessar aquesta etapa és un dels aspectes més delicats en el camp de la Intel·ligència Emocional, en prendre l'Ego molta presència amb l'objectiu d'evitar el processament de noves opcions diferents a les establertes interiorment i elaborades amb el pas del temps.

El procés passa per permetre's trencar creences establertes i indagar sense judicis ni valors, amb l'intel·lecte a ple rendiment, quina és la necessitat que en ser accionada comporta la remissió de l'emoció.

Si bé l'etapa de la presa de consciència és la més important en el procés de detecció de necessitats, hi ha més dificultats que interfereixen en el desenvolupament d'una àgil salut emocional.

La deflexió és el mecanisme que talla l'experiència un cop ja s'ha detectat la necessitat.

Desxifrar el significat de les emocions és d'allò més costós i pot semblar que ja està tot resolt. Però no és així, l'emoció només serà remesa en accionar, no en descobrir la seva necessitat.

En entrar en contacte amb el coneixement de la necessitat, la seva execució presenta la dificultat de sortir del cercle de confiança de l'individu.

El mecanisme de la deflexió s'encarrega de desinflar la importància de la necessitat, a través dels constructes de pensament (Ego) que conviden a renunciar el moviment a realitzar, oferint fins i tot possibilitats de distracció alienes a la situació que ha portat l'Organisme a generar la sensació en qüestió.

Zinker (1996) indica que la deflexió és el mecanisme que interfereix just a la meitat de l'experiència: en el moment de dirigir-se a accionar la necessitat. Si es sucumbeix a la renúncia de l'experiència es talla la sensació, el que produeix cert malestar corporal en haver desatès l'emoció i no haver estat remesa.

Si s'aconsegueix avançar, integrant la necessitat i dirigint-se a l'acció hi ha una nova interferència: la projecció.

La projecció és el mecanisme que interromp l'experiència mitjançant elaboracions mentals a partir de possibles conseqüències que poden arribar a passar en el cas d'accionar la necessitat.

El seu procés s'inicia quan, en el moment d'accionar la necessitat, l'ésser humà es desenfoca per anticipar possibles resultats fatals que l'exterior pot causar i acaba desestimant la seva execució tornant al conegut cercle d'aparent confiança, carregant amb el consegüent malestar corporal per haver tallat l'experiència.

Aquestes situacions generen alts graus d'angoixa. Fritz Perls, fundador de la psicologia Gestalt, defineix molt senzillament aquest concepte: "angoixa és l'anticipació del futur".

L'ésser humà encaixa amb la naturalesa de la vida i el temps és exacte a l'experiència present. Pretendre anticipar el que passarà força el cos a viure l'anti-natura, tot ocasionant descompensacions comprensives i facilitant la confusió.

Cal qüestionar totes aquelles idees conformades d'un mateix (Ego), ja que la projecció és integrada per tots aquells constructes mentals que l'ésser humà no aconsegueix acceptar de si mateix i que són posats a l'exterior per interferir en l'acció i preservar la seva supervivència.

L'experiència és molt més àmplia que l'ideat en la ment i és el lloc on es troba la salut emocional. Cal traspassar les fronteres de l'Ego i entrar en les zones de no comoditat per explorar nous moviments que ampliïn la llibertat psicològica.

La següent interferència rep el nom de retroflexió (Zinker, 1996) i talla l'experiència pretenent satisfer les necessitats per un mateix sense el contacte amb l'exterior.

És un mecanisme que preserva l'ésser humà de les amenaces de l'entorn generant constructes mentals (Ego) dirigits a autosatisfer la necessitat per si mateix, tot interrompent la seva direcció autèntica.

Es talla l'experiència en desajustar el focus intervencional de l'emoció i les conseqüències són un cert malestar corporal que produeix la interferència de l'experiència, en allunyar-se de l'estat de repòs o equilibri essencial per a una adequada salut emocional.

L'últim mecanisme que interromp l'experiència és la confluència (Zinker, 1996) i sorgeix com a dificultat de sortir de l'execució de la necessitat. L'ésser humà s'agafa al contacte amb l'experiència, confonent-hi i atrapant-s'hi, amb el consegüent malestar corporal que produeix una intensitat com aquesta.

L'experiència del contacte té una durada determinada: quan es pretén allargar més el temps de vivència, s'interromp el cicle exacte de l'emoció i l'ésser humà es confon amb l'experiència, alterant l'estat d'equilibri imprescindible per assolir el benestar emocional.

Moltes vegades interrompre el cicle de l'experiència mitjançant aquests mecanismes neuròtics, comporta el desenvolupament de diferents reaccions psicosomàtiques, a partir del malestar corporal que ocasiona.

La frustració

Expressar, demanar o actuar la necessitat no vol dir obtenir. La gestió emocional comporta el risc de no aconseguir allò que l'organisme requereix per entrar en procés regulatori.

Quan no s'aconsegueix la satisfacció de la necessitat cal cercar noves sortides actualitzades que es dirigeixin a remetre la necessitat. Si tot i així no és possible, hi ha tres possibles camins a prendre: estancar-se emocionalment,

cercar allò que es necessita en un altre lloc i acceptar la situació si no es pot realment obtenir allò que es busca.

Les dues primeres són acompanyades de malestar corporal, perquè queda oberta i activa la sensació. La tercera comporta un procés que implica un gran pas en el creixement personal, en ser el procés d'elaboració de la frustració.

La frustració difereix de la resignació pel fet de ser l'acceptació sentida i nua de càrrega emocional.

L'elaboració de la frustració es gestiona segons l'emoció que vehiculi la necessitat. Comporta acceptar la condició humana en la tristesa, els propis límits en la por, els límits de l'exterior en l'enuig i el bé rebut en l'alegria.

Ha de ser acollida amb el pas del temps, per tal de tolerar-se dins de l'existència de l'ésser humà i integrar-se com un procés bàsic de creixement personal, perquè és completament impossible obtenir tot allò que es necessita.

Aquest és el punt d'ancoratge definitiu en el camp de la Intel·ligència Emocional.

La intervenció emocional amb gent gran

Si bé estem davant d'una intervenció aplicable a les diferents etapes de l'ésser humà, la gent gran té la història de vida més àmplia de tota la cadena evolutiva i l'abordatge és més delicat perquè té una estructura de caràcter o Ego més consistent.

Els mecanismes que interfereixen en l'experiència són sòlids, en haver-se generat a partir de molts anys de funcionament mecànic, i la dificultat per traspassar-les requereix de molta més voluntat que en etapes evolutives anteriors.

Cal intervenir en les insatisfaccions que impedeixen viure l'amplitud del moment present, perquè és el lloc on enfoca la seva existència la persona gran, acompanyant a prendre consciència dels moviments a accionar per disoldre les incomoditats generades.

Establir contacte

Com en qualsevol etapa evolutiva, situar-se davant d'una persona gran és el moment més determinant de la intervenció, ja que és el lloc on es produeix el contacte o el distanciament emocional.

La presa de contacte es realitza a través de la mirada i en sintonia amb el cor. Carl J. Jung cita: “conegui totes les teories, domini totes les seves tècniques però quan toqui una ànima humana sigui una altra ànima humana”.

Ressalto la importància de l'equilibri sensitiu-emocional del professional. És pràcticament insostenible intervenir a aquest nivell sense tenir un clar saber sobre el propi funcionament emocional, en desenfocar totalment i durant uns instants el camp racional.

Tot i que no circuli la intervenció emocional cal supervisar amb experts professionals, per afinar i tenir cura de la intervenció. Treballar amb persones desperta tota mena de sensacions que hi són tot i no ser perceptibles.

Contactar emocionalment és una acció que comporta abandonar allò familiar i entrar en allò desconegut, perquè no se sap què passarà. Es tracta de mirar la persona que intervenim i sentir el que passa en el propi cos, sense fer cap judici ni valor.

Les persones usuàries de la intervenció esperen les directrius del professional, és estrany per a ells que l'especialista que tenen davant entri en silenci per uns instants i els miri.

Sense anar gaire lluny, fixem-nos en els hospitals: quan un terapeuta entra en contacte visual i emocional amb un pacient, s'oxigena la relació i creix la confiança. L'ésser humà necessita ser vist en una intervenció.

Disposar-se a un contacte visual fa que es comencin a moure les pròpies sensacions i si no hi ha un sòlid maneig de la pròpia Intel·ligència Emocional poden sorgir nous malestars corporals que són arrossegats a la vida personal.

Aprendre a localitzar les pròpies sensacions, identificar-les amb les emocions, detectar quines són les necessitats no resoltes com a conseqüència i executar-les amb normalitat facilita l'accés a intervenir emocionalment amb els altres. Sense aquest aprenentatge entrem en una intervenció difusa.

L'objectiu és enfocar-se en la relació i desenfocar-se de tota la resta, per entrar en l'exacta vivència del contacte, i veure la persona dins del complet present, perquè és la clara representació de l'existència.

Neixen llavors totes aquelles sensacions que pertanyen al camp de la relació i es genera el contacte real amb un igual i en consonància amb la vida. El resultat és el de dues persones vivint una experiència, dins de la vida.

Acompanyar i aprendre

La relació està conceptualitzada en un marc professional i la finalitat és la configuració d'un acompanyament adreçat a dissoldre totes aquelles emocions que van quedar actives i obertes, que dificulten l'accés a una salut psicològica expansiva.

L'aprenentatge emocional s'ancora mitjançant l'experiència, ha de ser la persona gran qui trobi els recorreguts sensitius que recorren el seu cos i qui aprengui a identificar-los amb les seves pròpies emocions.

Amb el temps i practicant regularment, la persona gran aprèn a desxifrar per ella mateix el llenguatge emocional i la transcendència del seu Ego, aconseguint captar les necessitats no satisfetes i que resideixen en els moviments emocionals.

Si s'accionen i es resolen, s'accedeix als limitats i amplis estats de tranquil·litat, bàsics per entrar en harmonia i plenitud i si, per contra, són necessitats que tot i fer tot el possible no es poden satisfer, s'entra en el procés d'elaboració de la frustració.

En aquest procés i depenent de cada emoció, es treballa acceptant i acollint la realitat que impedeix satisfer la necessitat, entrant en un procés existencial de creixement que causa una major comprensió de la vida essencial.

A nivell grupal, la intervenció emocional amb gent gran augmenta la potència resolutiva: es contacta a nivell individual en grup i s'estableix el marc grupal com a lloc d'exploració i experimentació emocional.

Experiència pràctica en el Programa Universitari per a Gent Gran (PUGG)

Durant el curs 2011-2012 es va iniciar, en el Programa Universitari de Gent Gran (PUGG) de la Facultat d'Educació Social i Treball Social Pere Tarrés - Universitat Ramon Llull, una assignatura que va integrar la metodologia emocional en qüestió a un grup d'alumnes que van iniciar el seu primer curs.

L'assignatura de Seminari al PUGG¹ és un espai educatiu a partir d'educació formal que s'entén com un procés gradual que parteix de l'autoconeixement personal i el coneixement del grup amb una clara orientació cap a l'organització com a equip de treball. Aquest equip es desenvolupa com a tal durant el procés formatiu de primer i segon quadrimestre.

Durant el primer quadrimestre es prioritza el coneixement de les pròpies actituds i habilitats i durant el segon quadrimestre es prioritza el potencial d'interacció i treball del grup, en un intent de contrastar de manera sistematitzada la dimensió teòrica i pràctica de la nostra formació com a persones adultes-grans.

La característica fonamental del seminari del primer quadrimestre és que està directament vinculat a les competències actitudinals que cal assolir per poder aprofundir en la tasca que es pot fer en el marc del creixement personal. Això implica que les tasques d'anàlisi i d'aprofundiment pel que fa a les temàtiques d'interès per a l'alumne, es realitzen a partir de la vinculació a la realitat social i a la pròpia experiència personal.

El seminari s'organitza al voltant de dos grans eixos: el *treball individual* on es desenvolupa una guia personalitzada i el *treball grupal* on es fa una posada en comú de l'experiència i s'aprofundeix en aquells temes que es consideren fonamentals per a una major comprensió de la realitat.

La filosofia, per tant, és la del grup de treball que s'organitza i pren decisions autònomament, el resultat final del seminari dependrà de la dinàmica interna del grup i de les interaccions que s'estableixin, partint sempre de l'aprenentatge col·laboratiu.

Els objectius a aconseguir en relació amb l'acció formativa són, per tant, els següents:

- Analitzar la pròpia experiència en el camp social i transmetre-la a la resta de participants del seminari.
- Experimentar de forma activa la implicació i la construcció d'un treball d'equip que permeti identificar elements transversals inherents a l'acció social.
- Desenvolupar actituds que permetin comprendre la complexitat de la realitat social.
- Valorar el procés d'aprenentatge personal (autoconeixement i autocrítica).
- Desenvolupar la pràctica del diàleg i l'argumentació en les opcions de treball que es vagin proposant.
- Contextualitzar els continguts acadèmics en la realitat social.

L'estructuració del programa de l'acció formativa respon a la necessitat de reflexionar i analitzar l'experiència de la gent gran; per aquest motiu, la interrelació entre el coneixement d'unes temàtiques marc i la reflexió al voltant de l'experiència d'aprenentatges viscuts per part l'alumne facilita i estimula el desenvolupament de l'esperit crític i la reflexió que caracteritza la persona.

Aquesta proposta de continguts respon a aspectes transversals dels diferents àmbits d'intervenció en l'àmbit de l'atenció a les persones. El conjunt final de continguts treballats dependrà dels interessos i de la dinàmica interna de cada seminari. Així podem trobar el treball de:

A. Fets, conceptes i sistemes conceptuals

- Característiques de la intervenció en els diferents àmbits per a gent gran.
- Professionals que intervenen en la realitat social: funcions comunes i diferenciades, tasques.
- Característiques i necessitats dels destinataris.
- Límits i condicionaments en el desenvolupament de la intervenció social.
- El treball en equip.

B. Procediments

- Observació i anàlisi de les dinàmiques internes del grup.
- Identificació dels factors que dificulten/afavoreixen la implementació del procés d'equip.
- Participació en la construcció conjunta de coneixement dins del seminari.
- Identificació dels elements que faciliten o dificulten el treball en equip (ja siguin metodològics o actitudinals).

C. Actituds

- Actitud oberta a la identificació de les pròpies dificultats i/o limitacions en l'espai de construcció del seminari.
- Predisposició a assumir responsabilitats pel que fa al bon funcionament del seminari (implicació, cooperació, compromís...).
- Flexibilitat i adaptabilitat davant les situacions i les dinàmiques observades.

D'aquesta manera la metodologia emocional desenvolupada pel docent genera un primer impacte en els alumnes majors: si bé estan acostumats a seure un darrere l'altre, la proposta de situar la classe en un cercle –on tothom pot veure– ja genera un primer desencaix en l'aprenentatge i també en el medi educatiu.

El moment decisiu emergeix en reorientar la classe cap a ells mateixos perquè comencin a viure sensacions; primer objectiu de la metodologia emocional: la presa de consciència sensitiva.

Amb aquest moviment no només són els alumnes els que comencen a sentir, el treball del professional consisteix a captar i empatitzar emocionalment amb cada un d'ells i treballar les necessitats no resoltes a l'aula.

Un cop ja s'ha procedit a la sintonització emocional és el moment de sensibilitzar amb les sensacions produïdes a nivell global i les necessitats grupals a tenir en compte a l'hora d'enfrontar-se als objectius de l'assignatura. Així incorporem al grup com un element més.

Dins de l'assignatura en qüestió, el fet de reenfocar l'atenció al grup va condicionar, com era d'esperar, resistència, pel fet de plantejar als alumnes la

sortida del cercle de confiança personal que els atorgava pressuposar una classe de tipus magistral.

L'impacte va durar entre dues i tres sessions fins que el grup va establir un vincle sòlid en comprendre's emocionalment dins de les seves inquietuds a l'assignatura i en empatitzar amb els seus companys sobre els objectius comuns per obtenir un creixement honest a les seves inquietuds.

Cal ressaltar que el paper del docent travessa un procés certament delicat: en reenforçar la metodologia fent desaparèixer la seva capacitat racional al principi del vincle, els alumnes desconfien i qüestionen.

La resistència s'ha de manejar molt subtilment i cal travessar el buit que generen els moments de qüestionament, proposant continuar amb la dinàmica sensitiva i confiant en un mateix. De nou ressalto la importància d'elaborar el propi procés personal.

Un cop es traspasa la resistència, s'estableix el vincle i és el moment en què el grup veu el docent i ho fa descobrint la metodologia, la qual és integrada i estimada per l'alumne en adonar-se que està dins d'una experiència formativa en la qual ell forma part del coneixement a desenvolupar.

El grup de treball va caminar durant un any conformant un vincle nutritiu entre els alumnes i amb el professor, complint els objectius de manera sòlida i unida.

El resultat final, la realització d'un intercanvi estatal a Granada, on de forma interactiva el grup va ser capaç de desenvolupar el projecte elaborat a l'assignatura, en què es van combinar diferents aspectes identificatius amb les seves arrels. Es tracta amb aquest esforç, ni més ni menys, de recuperar el valor de l'educació com a eina per a la millora i el canvi personal i social.

Miguel Martín Montalvo
Director de Formaser, Psicoterapeuta i Formador
miguelmm@copc.cat

Bibliografía

Lorente, Xavier. (2006): *Els estudis universitaris per a gent gran*. <http://hdl.handle.net/2072/4054> [Consulta: 14 maig 2012]

Naranjo, Claudio (1994). *Carácter y Neurosis: una visión integradora*. La Llave. Vitoria-Gasteiz.

Zinker, Joseph (1996): *El proceso creativo en la Terapia Gestalt*. Paidós. Buenos Aires.

-
- 1** L'assignatura de Seminari del PUGG és un format educatiu formal desenvolupat en la Tesi doctoral del professor Xavier Lorente Guerrero i que es fonamenta a partir del treball constructivista del pedagog J. Dewey.
-